

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē kiṣkindhākāṇḍē

॥ *ēkōnaviṃśaḥ sargaḥ* ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ *ēkōnaviṃśaḥ sargaḥ* ॥

*palāyamānairvānaraiḥ saha vārtālāpaṃ kṛtvā
sāṅgadāyāstārāyā vāliṇaḥ samīpa āgamaṇaṃ tasya
duravasthāmālōkyā tasyā rōdanaṃ ca*

*sa vānaramahārājah
śayānaḥ śarapīḍitaḥ |
pratyuktō hētumadvākyai -
rnōttaraṃ pratyapadyata ॥ 4.19.1 ॥*

*aśmabhiḥ paribhinnāṅgaḥ
pādapairāhatō bhṛśam |
rāmabāṇēna cākrāntō
jīvitāntē mumōha saḥ ॥ 4.19.2 ॥*

*taṃ bhāryā bāṇamōkṣēṇa
rāmadattēna saṃyugē |
hataṃ plavagaśārdūlaṃ
tārā śuśrāva vāliṇam ॥ 4.19.3 ॥*

*sā saputrāpriyaṃ śrutvā
vadhaṃ bhartuḥ sudāruṇam |*

niṣpapāta bhṛśaṃ tasmā -
dudvignā girikandarāt || 4.19.4 ||

yē tvaṅgadaparīvārā
vānarā hi mahābalāḥ |
tē sakārmukamālōkya
rāmaṃ trastāḥ pradudruvuḥ || 4.19.5 ||

sā dadarśa tatastrastān
harīnāpatatō drutam |
yūthādēva paribhraṣṭān
mṛgān nihatayūthapān || 4.19.6 ||

tānuvāca samāsādya
duḥkhitān duḥkhitā satī |
rāmavitrāsītān sarvā -
nanubaddhānivēṣubhiḥ || 4.19.7 ||

vānarā rājasimḥasya
yasya yūyaṃ puraḥsarāḥ |
taṃ vihāya suvitrastāḥ
kasmād dravata durgatāḥ || 4.19.8 ||

rājyahētōḥ sa cēd bhrātā
bhrātrā krūrēṇa pātitaḥ |
rāmēṇa prahitairdūrā -
nmārgaṇairdūrapātibhiḥ || 4.19.9 ||

kapipatnyā vacaḥ śrutvā
kapayaḥ kāmarūpiṇaḥ |

prāptakālamaviśliṣṭa -

mūcurvacanamaṅganām || 4.19.10 ||

jīvaputrē nivartasva

putraṃ rakṣasva cāṅgadam |

antako rāmarūpēṇa

hatvā nayati vālinam || 4.19.11 ||

kṣiptān vṛkṣān samāvidhya

vipulāśca tathā śilāḥ |

vālī vajrasamairbāṇai -

rvajrēṇēva nipātitaḥ || 4.19.12 ||

abhibhūtamidam sarvaṃ

vidrutaṃ vānaraṃ balam |

asmin plavagaśārdulē

hatē śakrasamaprabhē || 4.19.13 ||

rakṣyatām nagarī śūrai -

raṅgadaścābhiṣicyatām |

padasthaṃ vāliṇaḥ putraṃ

bhajiṣyanti plavaṅgamāḥ || 4.19.14 ||

athavārucitaṃ sthāna -

miha tē rucirānanē |

āviśanti ca durgāṇi

kṣipramadyaiva vānarāḥ || 4.19.15 ||

abhāryāḥ sahabhāryāśca

santyaatra vanacāriṇaḥ |

lubdhēbhyō vipralabdhēbhya -
stēbhyō naḥ sumahadbhayam || 4.19.16 ||

alpāntaragatānāṃ tu
śrutvā vacanamaṅganā |
ātmanaḥ pratirūpaṃ sā
babhāṣē cāruhāsinī || 4.19.17 ||

putrēṇa mama kiṃ kāryaṃ
rājyēnāpi kimātmanā |
kapisimhē mahābhāgē
tasmin bhartari naśyati || 4.19.18 ||

pādamūlaṃ gamiṣyāmi
tasyaivāhaṃ mahātmanaḥ |
yō'sau rāmaprayuktēna
śarēṇa vinipātitaḥ || 4.19.19 ||

ēvamuktvā pradudrāva
rudatī śōkamūrcchitā |
śiraścōraśca bāhubhyāṃ
duḥkhēna samabhighnatī || 4.19.20 ||

sā vrajantī dadarśātha
patiṃ nipatitaṃ bhuvi |
hantāraṃ dānavēndrāṇāṃ
samarēṣvanivartinām || 4.19.21 ||

kṣēptāraṃ parvatēndrāṇāṃ
vajrāṇāmiva vāsavam |

mahāvātasamāviṣṭaṃ

mahāmēghaughaniḥsvanam || 4.19.22 ||

śakratulyaparākrāntaṃ

vṛṣṭvēvōparataṃ ghanam |

nardantaṃ nardatāṃ bhīmaṃ

śūraṃ śūrēṇa pātitaṃ |

śārdūlēnāmiṣasyārthē

mṛgarājamivāhatam || 4.19.23 ||

arcitaṃ sarvalōkasya

sapatākaṃ savēdikam |

nāgahētōḥ suparṇēna

caityamunmathitaṃ yathā || 4.19.24 ||

avaṣṭabhyāvatiṣṭhantaṃ

dadarśa dhanurūrjitaṃ |

rāmaṃ rāmānujaṃ caiva

bhartuścaiva tathānujam || 4.19.25 ||

tānatītya samāsādya

bhartāraṃ nihataṃ raṇē |

samīkṣya vyathitā bhūmau

sambhrāntā nipapāta ha || 4.19.26 ||

suptēva punarutthāya

āryaputrēti vādinī |

rurōda sā patim drṣṭvā

saṃvītaṃ mṛtyudāmabhiḥ || 4.19.27 ||

tāmavēkṣya tu sugrīvaḥ

krōśantīm kurarīmiva |

viṣādamagamat kaṣṭam

dṛṣṭvā cāṅgamāgatam || 4.19.28 ||

|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmikīye ādikāvye

kiṣkindhākāṇḍe ēkōnaviṃśaḥ sargaḥ ||